

Educació en valors, esport i noves tecnologies

- MARIA PRAT
- RAQUEL FONT
- SUSANNA SOLER
- JORDI CALVO

Grup de Recerca *Valors en Joc*. Universitat Autònoma de Barcelona

Paraules clau

Educació, Valors, Noves tecnologies, Esport

L'equip redactor de l'article. D'esquerra a dreta: Susanna Soler, Raquel Font, Jordi Calvo i Maria Prat (Font: arxiu *Valors en joc*).

Resum

És possible l'educació en valors en l'esport a través de les noves tecnologies? Per tal de respondre aquesta qüestió, en aquest article plantejarem algunes reflexions sobre què entenem per "educació en valors" i de quina manera el joc, l'activitat física i l'esport hi poden contribuir. A partir d'aquestes consideracions prèvies, ens introduïm en l'anàlisi del paper que hi poden jugar les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) com a eina facilitadora, i aportem tres propostes que exemplifiquen les possibilitats educatives de les TIC en aquest àmbit.

Abstract

Is it possible, through the new technologies, to educate in sports values? To answer to this question, in this article we present some reflections on what we understand by "education in values" and the ways in which play, physical activity and sport can contribute to this. Starting with these preliminary considerations, we analyse the role which Information and Communication Technologies (ICT) play here as a tool and put forward three proposals to exemplify the educational possibilities of ICT in this field.

Key words

Education, Values, New technologies, Sport

Introducció

Podríem dir que avui dia educar en valors s'ha convertit en una autèntica moda. En parlen polítics, sociòlegs, mestres, pares i mares, dirigents esportius, periodistes, etc. Més que una moda, però, creiem que es tracta d'una necessitat social, perquè si fa uns quants anys era l'Església la responsable del que n'anomenaven una "educació moral" –de manera que ens indicava allò que estava bé i ens censurava el que no era correcte–, actualment ens trobem que no tenim els referents que ens oferia aquesta institució. Per això, entre altres raons, sovint ens plantejarem moltes qüestions sobre el tema: realment hi ha una crisi de valors? Qui ha d'ensenyar aquests valors? Quins valors són els que han de prevaler a la nostra societat? Com s'ha de fer per educar en valors? En aquest article s'exposen algunes idees sobre les qüestions plantejades, i s'hi analitza especialment si l'esport i les noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), tenen un lloc o no en l'anomenada "educació en valors".

Què entenem per "educar en valors"? Què són els valors?

En primer lloc, cal dir que quan utilitzem el concepte "educar en valors" estem fent servir un terme redundat, ja que sempre que eduquem, ho fem en valors. Si educar és dirigir, formar el caràcter o la personalitat, portar l'individu en una determinada direcció, l'educació no pot ni ha de ser neutra (Camps, 1990) i, per tant, no podem concebre una educació que no educui en valors. Això significa que l'educació no és limitada únicament a instruir, o transmetre coneixements (el saber) o habilitats (el saber fer), sinó que l'educació és for-

mar la persona en el seu sentit més ampli (el saber ser i el saber estar).

Durant molts anys, l'educació en valors –també anomenada educació moral– ha estat vinculada a una idea d'adoctrinament, o d'inculcació d'uns determinats valors o creences. Per això, hi ha hagut èpoques en què més aviat ens feia por sentir parlar d'educació moral, perquè podia representar una imposició d'uns valors molt concrets, considerats absoluts i indiscutibles. Quan nosaltres defensem una educació en valors estem proposant una educació que no es basi en la reproducció de models dominants, sinó que fomenti la responsabilitat del professorat davant dels problemes de la societat i el seu compromís per intentar transformar-la –encara que això pugui semblar una utopia. Per aquest motiu, creiem que l'educació no pot, ni ha de ser, neutral.

D'altra banda, si ens apropem a la definició de *valors*, entenent-los com a "ideals abstractes que orienten i guien la conducta [...]", els valors serien quelcom molt utòpic, difícil d'assolir, una qüestió molt poc concreta, molt genèrica –pensem, per un moment, en valors com la pau, la llibertat, el respecte, la tolerància, la justícia. Aquest caràcter justament tan abstracte i ideal del terme *valor* fa que tothom en faci una interpretació molt personal i, a més a més, pot comportar el perill evident que el valor desitjat soni simplement a una paraula bonica, propera a un discurs retòric, idealista i amb poca credibilitat. Quants polítics llencen missatges de pau, solidaritat o justícia i després actuen de manera contrària a la que proclamen?

Valors, actituds i conducta

Com tots ja sabem, no sempre el que es diu coincideix amb el que realment es fa i

es pensa. Malgrat que prèviament hem expressat que els valors “guien i orienten la conducta” i que és cert que val la pena tenir uns ideals, unes fites o valors a assolir, aquests *no sempre van acompanyats de conductes i comportaments coherents* amb els valors pregonats. Així doncs, hi ha persones que afirmen, per exemple, que no són racistes, però quan a la vora de casa seva hi va a viure una família d'una altra ètnia farien tot el possible per tal d'evitar-ho. Si posem un exemple proper a l'àmbit de l'esport podem trobar professionals que saben, defensen i fins i tot valoren públicament els beneficis de l'activitat física o l'esport com a forma de salut, però són incapaços de seguir uns hàbits de pràctica física saludable i continuada. Per què? Quins són els motius que fan que, malgrat tenir uns determinats valors o creences, després ens puguem comportar d'una manera diferent a la desitjada?

En realitat, la relació entre valors i conducta és molt complexa, però per tal d'aproximar-nos-hi una mica, proposem reflexionar sobre un darrer aspecte que complementaria el nostre punt de vista del tema exposat: “els valors han de traduir-se (treballar-se) en les corresponents *actituds* i aquestes en *normes*, hàbits o patrons específics de conducta davant de situacions concretes” (Bolívar, 1995). O sigui: els *valors* han de concretar-se en unes *actituds*, si no volem quedar-nos en l'àmbit d'allò que és abstracte.

El terme *actitud*, ens aproxima, doncs, a un aspecte molt més concret, molt més realista, més palpable que el terme *valor*. Si els valors són abstractes i no són visibles, és convenient que fem l'esforç de concretar-los en actituds més específiques, properes a la nostra realitat més immediata. Si no és així, hi ha el perill de caure altra vegada en la retòrica idealista dels valors.

Per tant, apostem per abordar el treball de valors sense començar a fer un llistat de valors més o menys considerats per tothom “políticament correctes” –això queda bé, però no compromet a ningú–, sinó a partir d'allò més concret, més senzill, més proper al nostre dia a dia, que són les *actituds* enteses com a “predisposicions més o menys estables que ens empenyen a actuar d'una manera determinada”.

Components de les actituds

D'altra banda, cal remarcar que les actituds no tenen un caràcter innat, sinó que s'aprenen, es modifiquen i maduren, i per tant, són educables. Són molts els autors que coincideixen a dir que per treballar les actituds –i els valors corresponents– cal fer-ho a partir de tres components:

- Component cognitiu, referit als coneixements i creences.
- Component afectiu, relacionat amb els sentiments i les emocions.
- Comportament conductual vinculat a les accions concretes.

Sense entrar en detall del que representa cadascun d'aquests components, cal dir que per millorar les actituds hem d'abordar els tres àmbits indicats. Posem un exemple: si volem fomentar actituds de caràcter higiènic amb els nens i nenes a les classes d'educació física, ho podem fer explicant-los la necessitat i la importància de la higiene corporal, fins i tot treballant-ho a la classe de medi natural (component cognitiu); però també buscant alguna motivació externa, un premi, o un reconeixement amb la nota, felicitant-los cada vegada que ho facin correctament (component afectiu); i, finalment, instaurant una simple rutina diària en la qual, quan acabin les classes d'educació física –per exemple– es rentin la cara i les mans, es canviïn la samarreta o es dutxin, i es pentinin abans de sortir del gimnàs (component comportamental).

A les primeres edats el component afectiu i el component conductual són fonamentals. Ara bé, a mesura que avanci l'edat dels infants serà important anar incorporant l'aspecte cognitiu de forma progressiva. Ben segur que és necessari treballar des dels tres àmbits, però tot i així, fer-ho no és garantia d'èxit.

L'esport, un instrument privilegiat per a l'educació en valors

Si fins ara hem intentat explicar què entenem per valors i la seva vinculació amb el treball d'actituds, anem a fer l'anàlisi del

tema des d'una altra perspectiva que s'afegeix a la seva complexitat.

L'esport és bo per naturalesa? L'esport educa per si mateix? Quins valors té? Hi ha esports més educatius que d'altres? El valor educatiu de l'esport, es troba en la pròpia essència d'aquest, o bé depèn de valoracions externes?

A l'Anglaterra de començament del segle XIX es creia fermament que l'esport educava el caràcter, i durant molts anys s'ha defensat aquesta idea, fins al punt de caure en el tòpic de pensar que la pràctica esportiva era educativa per ella mateixa. Segons Heinemann (2001), l'esport no té valors en si mateix, sinó que els valors de l'esport són, o bé judicis subjectius i estimatius que emeten les persones que el practiquen, sobre la base dels efectes (positius o negatius) que creuen obtenir, o bé els efectes que unes certes institucions (clubs, gimnasos, l'Estat, les institucions educatives...) li atribueixen.

Tot i així, podem constatar que determinats esports tenen incorporats, en el seu entorn i en la seva cultura esportiva, uns rituals que s'associen a la mateixa pràctica –alguns d'ells fins i tot es troben inclosos en el propi reglament– i que fomenten uns determinats valors. En aquest cas, podríem afirmar que alguns esports poden afavorir un bon entorn educatiu o d'altres poden fer justament el contrari. Com exemple podem citar els rituals d'esports d'arts marçials al moment de saludar-se abans i després del combat, en el rugbi quan es fa el passadís a l'equip guanyador, determinats esports on hi ha xarxa i, per tant, no hi ha contacte físic directe –sempre hi solen aparèixer menys conflictes en relació a aquells on hi ha més contacte personal–, esports, com ara determinades proves de natació o d'atletisme –en fer-se en un “carrer”, on no hi ha invasió de l'espai contrari, sempre serà més difícil que hi puguin haver situacions d'agressivitat–, etc. S'hauria de fer un estudi aprofundit per esbrinar si el reglament de determinades modalitats esportives afavoreix o no, determinats valors. Què passaria si a totes les normatives esportives fos un requisit indispensable donar-se la mà (saludar-se) tots els jugadors abans i després del partit? En determinats

contextos, hi ha esports en què això resulta pràcticament impensable!

Partim, doncs, de la premissa que l'esport per si sol no educa, però que si s'utilitza de manera adequada, pot ser un excel·lent mitjà per fomentar determinats valors individuals (esforç, superació, diversió, creativitat, repte personal, disciplina, millora de la salut...) i socials (respecte als altres, cooperació, compromís, sentit de pertinença, responsabilitat...). Per tant, podem parlar del gran potencial de l'esport com a eina per educar en valors.

És evident que si sempre eduquem en valors –com hem dit prèviament– quan ensenyem matemàtiques, llengua, física o química o qualsevol altra assignatura, també estem transmetent uns determinats valors, moltes vegades de forma fins i tot inconscient –en l'anomenat currículum ocult. Tot i així, nosaltres volem destacar que, especialment l'educació física, el joc i l'esport són uns excel·lents mitjans per treballar els valors individuals i socials. Vegem alguns dels motius que ens permeten fer aquesta afirmació:

El *caràcter lúdic* –que predisposa a l'aprenentatge– i el *caràcter vivencial* de la matèria fa que l'alumnat s'expressi de forma espontània i que es comporti tal com és, de manera que sorgeixen moltes situacions on l'aprenentatge es fa evident i es fa visible per a tothom: “jo corro més que el meu company, però aquest té molta més força que no pas jo, i d'altra banda sóc incapaç de saltar un determinat obstacle, perquè tinc por, o em fa vergonya fer un joc d'expressió corporal, etc.” A classe de matemàtiques, un nen o una nena, si no ha entès l'exercici, potser ningú més no se n'adonarà; en canvi, a classe d'educació física tot es fa més evident, més visible, i això suposa tenir un nivell d'acceptació d'un mateix davant la resta del grup (amb les limitacions i les fortal·leses de cadascun de nosaltres).

Una *gran potencial de cooperació, superació i esforç*. Estudis sobre el tema assenyalen que l'esport és un dels pocs àmbits on els nois i noies s'impliquen en un treball que requereix constància, esforç i un nivell de compromís davant del grup. El sentit de pertinença a un equip i l'establi-

ment d'un objectiu comú ajuda sovint a fer que actituds com l'esforç, la puntualitat, l'ajuda i la col·laboració entre iguals, siguin actituds molt destacades en el món de l'esport. Quan avui dia sembla que la nostra societat es caracteritza per la llei del mínim esforç (la tendència és buscar la cosa fàcil, còmoda, allò que no requereix esforç...) és important que hi hagi entorns on també es promoguin aquestes actituds.

Un *llenguatge universal*. L'educació física, el joc i l'esport tenen un llenguatge universal: el llenguatge del cos i dels gestos. És el mateix jugar a futbol a Barcelona que a Londres, al Caire o al Brasil... l'esport té un llenguatge universal que facilita la comunicació i la integració. Quan un nen o nena arriba d'un altre país, un dels primers elements integradors és l'activitat física. Les classes d'educació física són aquelles on més fàcilment s'incorporen els nens i nenes, ja sigui a través de jocs, danses, expressió corporal, etc. Cal, doncs, aprofitar aquest recurs per facilitar la integració i promoure el respecte a la diversitat.

Una *gran quantitat de relacions personals i conflictives*. Una constant que apareix a totes les classes d'educació física és la presència d'un gran nombre de relacions personals en què hi ha contacte físic i interacció directa amb els companys i companyes: fer grups, fer parelles, ajudar-se per fer determinats exercicis, donar-se la mà per fer una dansa o un joc, agafar-se per la cintura, respectar unes regles determinades, acceptar guanyar i perdre davant d'una situació de joc o competició, respectar els companys, els que fan d'àrbitres i els contraris, acceptar els nens i nenes que són poc hàbils... Tot això no és gens fàcil i fa que sovint surtin una gran quantitat de *conflictes*. El conflicte és, doncs, una eina que aprofitarem per treballar actituds i valors de manera concreta i no de manera abstracta, a partir de qüestions significatives per als nois i noies.

Finalment, però, tot i que l'esport pot potenciar actituds desitjables, com ara algunes de les que ja hem esmentat: l'esforç, la superació, el treball en equip, l'acceptació de resultats, acceptació de les nor-

mes, etc., també hem de tenir present que si es treballen de manera inapropiada poden fomentar justament el contrari. En referim al fet que també poden fomentar el rebuig o menyspreu dels menys dotats, l'agressivitat, la voluntat de guanyar a qualsevol preu, les lesions i l'abandonament, etc. Per això es parla del caràcter ambivalent de l'esport o el que nosaltres anomenem “la cara i la creu de l'esport”. De què dependrà que l'activitat física o l'esport potencii unes determinades actituds i els seus valors corresponents? Veurem que hi ha uns agents socials que en són els principals responsables.

Quins són els agents que influeixen en l'educació en valors en l'esport?

Entre els principals agents responsables, podem destacar la família, el grup d'iguals, l'escola, els clubs i/o institucions esportives, els mitjans de comunicació, i els professionals de l'esport (tècnics, entrenadors, i mestres). Abordar el tema de l'educació en valors és prendre consciència que tots aquests factors hi influeixen i, per tant, seria del tot desitjable que hi hagués una acció conjunta i coordinada de tots aquests agents per tal que l'esport tingués un tractament més educatiu.

Malgrat que l'escola no sigui l'única responsable d'educar en valors, volem remarcar que aquesta hi juga un paper fonamental. Alguns educadors sovint es lamenten dient que, mentre la família i els mitjans de comunicació no s'hi impliquin, no s'hi pot fer res. És cert que és molt difícil aconseguir millores si no es disposa del suport dels agents externs, però no s'hi val a repenjar-s'hi o esperar que tot sigui perfecte. Plànyer-se no serveix de res, no canvia la situació i, per tant, com a mestres o educadors hem de fer el que ens pertoca i no hem de renunciar a la nostra tasca, perquè encara que pugui semblar insuficient, és fonamental. Qui no recorda un mestre, monitor o entrenador que potser va “marcar” o va influir en la seva manera de ser? Mestres, educadors o entrenadors són uns referents per als joves i per tant, tot allò que facin o deixin de fer pot ser molt important. A més a més, si no

aconseguiu que s'impliquin en l'educació dels joves els altres agents socials, sí que hem de tenir-los presents i intentar incorporar-los a la nostra tasca educativa. Ens referim a la necessitat d'apropar els mitjans de comunicació a l'escola (TV, premsa, cinema) i analitzar-los críticament, fent propostes en les quals, de manera fàcil, també hi puguin participar les famílies.

Aplicacions educatives de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC)

Hem parlat, fins al moment, de valors en general i de l'esport com a instrument per a l'educació en valors. Per tal de continuar amb el tema que tractem a l'article, hem de parlar ara de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) i les seves aplicacions a l'educació.

Quan s'analitza la qüestió de les aplicacions educatives de les TIC, una de les primeres preguntes que acostuma a aparèixer és "a quines tecnologies ens estem referint?". Davant l'ampli ventall d'opcions amb què ens trobem, en aquest cas considerem oportú concretar la nostra valoració en les possibilitats que ens ofereix Internet (o, com s'anomena en ocasions, el web). I quines són aquestes possibilitats? Internet posa al nostre abast una gran quantitat de funcionalitats en l'àmbit laboral, familiar, lúdic, etc. Nosaltres ens centrarem en les tres funcions que, segons Marqués (1998), resulten més interessants des de la perspectiva educativa: informació, comunicació i suport didàctic.

Internet com a font d'informació

Internet s'ha convertit en un gran magatzem d'informació de tot tipus, des de text i fotografies fins a complexos materials multimèdia i programes informàtics. Aquesta informació està al nostre abast en forma de pàgines web, arxius FTP i missatges electrònics.

Des d'aquest punt de vista, les principals aplicacions educatives poden ser, per exemple, preparar les classes, documen-

tar treballs, conèixer altres mètodes i recursos didàctics, navegar per seleccionar informació rellevant, consultar la premsa, etc.

Internet com a mitjà de comunicació

A més a més de ser un espai d'informació, Internet també possibilita nous models de comunicació entre persones, empreses i institucions. Els principals sistemes que ens ofereix són el correu electrònic, les llistes de discussió, els grups de notícies o fòrums, els grups de conversa o xats, les vídeocomunicacions i l'edició de pàgines web.

També aquí podem trobar diverses aplicacions educatives: correspondència electrònica, que permet el contacte entre estudiants de zones geogràfiques diferents; elaboració de projectes cooperatius; debats entre alumnat; fòrums de professorat; elaboració de la pàgina web de la classe; etc.

Internet com a suport didàctic

A partir de les dues funcions que acabem d'esmentar (transmetre informació i facilitar la comunicació), Internet pot proporcionar un complet suport didàctic, que pot suposar una considerable quantitat d'aplicacions educatives, entre les quals podem destacar les següents: consultories i tutories telemàtiques, classes a distància, centres educatius virtuals, pàgina web de l'assignatura, accés a materials didàctics *on line* i a d'altres webs d'interès educatiu, telebiblioteques, centres de recursos virtuals i portals educatius o serveis *on line* d'assessorament a l'estudiant.

Un cop hem concretat a quin tipus de tecnologies ens referim, hem d'abordar una altra de les preguntes que habitualment apareixen: "quins seran els usuaris (o destinataris) d'aquestes tecnologies?". L'anàlisi de les possibilitats educatives que hem esmentat ja ens dona la resposta. Els usuaris poden ser tots els agents del procés educatiu: tant el professorat com l'alumnat i també les famílies. Generalment, l'objectiu amb què han estat dissenyats

els materials serà allò que definirà quin és el destinatari en cada cas.

Internet i l'educació en valors

Hem repetit al llarg de l'article que no podem concebre una educació que no educui en valors. Així doncs, si Internet té aplicacions educatives, vol dir que ofereix la possibilitat d'educar en valors o, en alguns casos, de proporcionar recursos per a l'educació en valors. Per això, el debat que sovint es planteja és si Internet pot ser realment una eina útil per a l'educació o, al contrari, simplement és una eina per a la transmissió d'informació (a partir de la qual es poden produir aprenentatges).

Sota la perspectiva d'aquest debat, podem analitzar cadascuna de les tres aplicacions educatives que hem plantejat abans.

Si ens centrem en la visió d'Internet com a font d'informació, trobem que, en ocasions, s'utilitza com un magatzem del qual els educadors extreuen la informació que els resulta d'utilitat. Un cop obtinguda aquesta informació, serà l'educador qui li donarà forma i l'aplicarà en una acció pedagògica, de manera que s'acabarà convertint realment en una eina educativa.

En altres ocasions, però, la informació arribarà directament a "l'usuari final" (l'alumnat) i, per tant, no haurà estat "modelada" per un agent intermediari. Però, tot i així, som de l'opinió que aquesta informació pot transmetre quelcom que va més enllà. Com a punt de partida, podríem establir una comparació amb altres tipus de documents de text com, per exemple, els llibres. A través dels llibres també es poden transmetre sentiments i pensaments a qui els llegeix i, per tant, porten una càrrega de valors.

A més, contínuament es parla de pàgines web que es consideren "nocives", perquè transmeten valors negatius (xenofòbia, racisme, pornografia, apologia de la violència, promoció de l'anorèxia i, segurament, un llarg etcètera). Així doncs, si considerem que la informació a la que es pot accedir a través d'Internet pot transmetre valors "negatius", també cabria conside-

rar que és possible generar continguts que transmetin valors “positius”.

La segona funcionalitat educativa d'Internet que hem valorat en l'apartat anterior és la de mitjà de comunicació. També, en aquest cas, podem buscar elements similars o comparables. Un dels més evidents són les relacions epistolars que han mantingut mestres i alumnes al llarg de la història i a través de les quals han transmès ideals, creences, models de comportament i valors.

Però, anant més enllà, cal tenir en compte que, quan ens comuniquem a través del web, estem establint relacions amb altres persones. És a dir, el que estem fent és crear un “espai relacional”. En aquest nou espai, les persones interactuem i intercanviem informació, i ho fem de manera similar a com actuaríem en altres entorns, atès que la virtualitat per ella mateixa no ens fa diferents (Duart, 2003).

El que està succeint, doncs, és que canviem el marc de referència. Ens trobem en un espai en què les maneres de comunicar-se presenten diferències respecte als espais físics tradicionals. Aquest nou espai ens porta a noves possibilitats comunicatives i, des d'aquesta perspectiva, podríem dir que el “món virtual” permet ampliar l'espai relacional que ens proporciona el “món real”.

Una de les característiques d'aquesta nova manera de relacionar-nos és que possibilita el treball en equip. Malgrat que sovint sentim parlar del perill de la “soledat” de qui està davant d'una pantalla d'ordinador, no podem oblidar que les tecnologies de les comunicacions ens donen l'oportunitat d'establir relacions amb d'altres persones. I, a més a més, aquestes relacions s'estableixen en un espai que facilita l'intercanvi d'opinions i per tant, fomenta la capacitat de parar atenció a les idees dels altres.

A més, no podem dir que les comunicacions que es realitzen a través de l'entorn virtual estiguin (per elles mateixes) mancades d'ètica. Com sabem, s'han establert unes normes de comportament a la xarxa (“*Netiquette*”) i s'ha popularitzat la utilització de signes que pretenen aportar expressivitat als textos (“emoticones”): això ens ve a demostrar que hi ha un interès

per tenir un “bon comportament” o mostrar una “bona educació” quan s'estableixen relacions virtuals.

Totes aquestes consideracions es troben estretament relacionades amb l'altra funció educativa que hem presentat: Internet com a suport didàctic. Perquè no podem oblidar que el procés educatiu s'esdevé en companyia. I, partint d'aquesta premissa, veiem que els diferents suports per a la docència “virtual” que ens ofereix Internet possibiliten noves formes de relació i d'interacció entre els agents que participen en el procés. Aquestes formes de relació, evidentment, presenten les mateixes característiques que acabem d'esmentar quan parlàvem d'Internet com a mitjà de comunicació.

Però, a més a més, cal destacar que en l'educació en valors és important que l'alumnat tingui un paper actiu. El desenvolupament d'accions formatives amb el suport d'entorns virtuals d'aprenentatge potencia, precisament, la participació de l'alumnat com a element central del procés didàctic.

Per tot això, pensem que és possible educar plenament de forma no presencial i asíncrona: el que canvia és el medi en el qual es produeix l'acte educatiu. En aquest sentit, estem d'acord amb la idea de Johnson que els educadors han de ser capaços d'utilitzar les noves tècniques i tecnologies de l'educació a distància per dur a terme el treball ètic i moral que distingeix l'educació de la simple transmissió d'informació (Johnson, 1992).

També trobem aquesta convicció en les obres de J. M. Duart. Algunes de les seves idees són una bona mostra d'aquest fet: “Podem afirmar que és possible educar en valors a Internet, perquè és una forma de relació social, diferent i nova, però de relació social. Internet i la seva forma de relacionar-se no arriben per substituir res. Arriben per complementar, i com a tal se'ls ha d'acceptar. No hem de suposar que Internet és la millor forma per a educar, o per a educar en valors. En tot cas, sí que hem de pensar que si les persones d'avui, del segle XXI, incloent-hi els joves, ens relacionem també per Internet, aquest mitjà ha d'ocupar –i ocu-

pa– un espai complementari en el nostre univers relacional que no podem obviar” (Duart, 2003).

Aportacions d'Internet a l'educació en valors en l'àmbit de l'AF i l'esport

En els apartats precedents, hem argumentat que l'esport presenta una gran potencialitat com a mitjà per educar en valors i hem posat de manifest que Internet pot ser una eina amb moltes utilitats a l'hora de treballar en educació en valors. La combinació d'aquests dos elements, doncs, ha de permetre desenvolupar projectes d'educació en valors a través de l'esport, en els quals Internet sigui un dels elements vehiculars.

El paper que tindrà Internet en aquest tipus de projectes podrà estar emmarcat en qualsevol de les tres aplicacions educatives que hem descrit amb anterioritat: com a font d'informació, com a mitjà de comunicació i/o com a suport didàctic. I, com qualsevol aplicació educativa de les TIC, els materials i recursos que se'n deriven podran estar adreçats a qualsevol dels protagonistes del procés educatiu.

A continuació, presentarem alguns dels projectes en què estem treballant o participant i que poden ser un reflex d'aquesta multiplicitat d'aplicacions i destinataris.

El “Barça-Madrid”: molt més que un partit de futbol?

Aquest projecte és un exemple de la utilització educativa d'Internet com a mitjà de comunicació. Els destinataris principals de les activitats i recursos que es presenten són els mateixos alumnes (tot i que, evidentment, el professorat també pot ser partícip del projecte o utilitzar en un altre context els materials que hi trobarà). En concret, està adreçat a nois i noies que estan cursant el cicle superior d'educació primària o educació secundària obligatòria (ESO).

El fil conductor del projecte són els partits de futbol que enfronten el FC Barcelona i el Reial Madrid. En aquest cas, l'anàlisi i la utilització d'aquest fenomen mediàtic

Pàgina principal del projecte sobre el "Barça-Madrid".

ens serveix de pretext per treballar els valors, i a més, representa una eina de treball altament motivant per a l'alumnat a qui s'adreça el projecte.

La intenció d'aquest projecte és que els nois i noies facin una valoració crítica de les situacions, a vegades exemplars i a vegades just al contrari, que es generen al voltant dels Barça-Madrid, o dels Madrid-Barça: el tractament que en fan els mitjans de comunicació, les declaracions de les directives, l'actitud dels jugadors, el comportament del públic, etc. Tot això també ens ha de per-

metre d'analitzar si el model d'esport que veiem a la TV és l'esport que volem a l'escola i de quina manera està influenciant la nostra pràctica esportiva.

L'anàlisi de tot el que genera aquest autèntic esdeveniment mediàtic ha de permetre a l'alumnat comprendre que el fet de tenir i defensar uns sentiments ha de poder ser compatible amb el respecte per les idees i els sentiments que puguin tenir d'altres persones, tot mantenint una actitud de civisme, i esportivitat.

■ QUADRE 1.

Temes i blocs de continguts corresponents al projecte web "Esport.NET".

Gènere i esport	Salut, consumisme i esport
<ul style="list-style-type: none"> ■ Sexe vs gènere. ■ La pràctica esportiva d'homes i dones: algunes dades. ■ Homes i dones que fan de tot. ■ La desigualtat i la discriminació en l'esport. ■ L'esport femení a les notícies: de l'oblit al sensacionalisme. ■ La imatge dels homes i dones en la publicitat. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Sedentari o dinàmic: l'estil de vida. ■ Imatge corporal. ■ Consum del cos. ■ Model de cos. ■ Malalts pel cos.
Política, economia i esport	Violència, competitivitat i esport
<ul style="list-style-type: none"> ■ Concepte de política. ■ Esport i identitat nacional. ■ Simbologia i ús polític de l'esport. ■ Clubs, empreses i interessos econòmics. ■ La informació esportiva als diaris. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Competitivitat, agressivitat i violència. ■ La violència en el futbol professional. ■ Campanyes contra la violència. ■ Conductes de <i>fair play</i> (joc net). ■ L'ús de la violència en la publicitat.

Els objectius del projecte els podem resumir de la manera següent:

- Fomentar la tolerància, el respecte i el civisme en el joc i l'esport.
- Identificar les conductes de joc net i joc brut en el futbol: dels jugadors, el públic, les directives, etc.
- Reflexionar sobre la pròpia pràctica esportiva i la influència de l'esport professional en els jocs en què participem.
- Actuar d'acord amb un codi de joc net.
- Analitzar críticament el tractament que fan els mitjans de comunicació del futbol i reflexionar sobre els valors que s'hi transmeten.
- Utilitzar les TIC.

Les tasques que cal realitzar requereixen la participació activa dels alumnes que estan implicats en el projecte: presentacions, opinions, propostes d'activitats, elaboració de materials, etc. Aquestes activitats estan agrupades en blocs: Abans del partit (avantmatx), el partit i després del partit (roda de premsa).

Per saber-ne més sobre els continguts i les propostes dissenyades us suggerim que entreu a la web: <http://www.lacenet.org/valors>.

El projecte web "Esport.NET"

Esport.NET és un exemple de la utilització educativa d'Internet com a font d'informació: es tracta d'una web que recull un conjunt d'activitats i propostes didàctiques encaminades al desenvolupament de la capacitat crítica en l'àmbit de l'esport –i a través de l'esport– entre l'alumnat d'educació secundària i batxillerat. Els destinataris principals de la informació que es presenta són els professors i professores d'educació física, que podran utilitzar les esmentades activitats i propostes per a la preparació de les seves sessions.

Al marge que puguem practicar o no alguna activitat física, l'esport i tot el que l'envolta és especialment influent sobre les actituds i comportaments dels joves adolescents. Per aquest motiu, pensem que l'educació ha de donar eines per tal que els nois i noies puguin realitzar una lectura crítica de l'esport i de la imatge

d'aquest que es presenta a través dels mitjans de comunicació. Les propostes es desenvolupen entorn de quatre grans temes:

- Gènere i esport.
- Salut, consumisme i esport.
- Política, economia i esport.
- Violència, competitivitat i esport.

Cadascun està dividit en diversos blocs de contingut (vegeu *Quadre 1*).

Els quatre temes es treballen a partir d'una mateixa estructura:

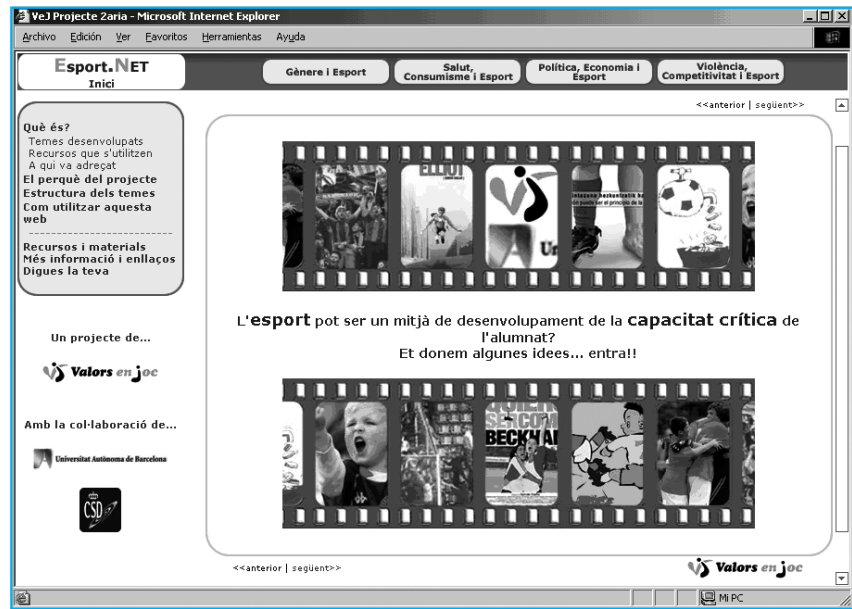
- Presentació: introdueix el docent en els continguts que es tractaran i proporciona algunes orientacions didàctiques.
- Desenvolupament: per cadascun dels blocs temàtics inclou una introducció teòrica i una proposta d'activitats.
- Informació complementària: recursos recomanats a les propostes i un espai amb més informació.

Les activitats comporten l'anàlisi de recursos que formen part de la nostra vida quotidiana i resulten atractius per a l'alumnat (des de pel·lícules o elements publicitaris fins a llibres o notícies esportives). Per finalitzar amb l'explicació d'aquest projecte, volem comentar únicament que hi ha diverses raons que ens han portat a escollir el format web per presentar aquesta proposta:

- El professorat hi pot accedir amb facilitat, en qualsevol moment i des de qualsevol lloc.
- Els usuaris poden seleccionar la informació, els materials i les activitats que els resultin més adients per al seu grup i entorn de treball.
- Es poden actualitzar els recursos i ampliar els continguts quan es consideri necessari.
- Facilita l'intercanvi d'informació, materials i experiències entre els docents.

Curs On Line "Esport i valors en edat escolar"

Aquest tercer projecte és un exemple de la utilització d'Internet com a suport

Pàgina principal del projecte "Esport.NET".

didàctic. En aquest cas, també va adreçat als docents: en concret, els destinataris per als quals està pensat són els monitors i monitores que es fan càrrec de l'esport en edat escolar. Tot i així, també podria ser interessant per als àrbitres d'aquestes competicions, per als familiars dels nois i noies que hi participen o per al professorat d'educació física.

L'esport en edat escolar proporciona una considerable varietat de situacions que exposen els nois i noies davant d'eleccions, èxits, fracassos, dilemes, limitacions, desitjos, rebuigs, etc. En aquest curs s'intentarà, precisament des del l'àmbit de l'esport en edat escolar, reflexionar i aportar idees que puguin utilitzar els educadors per ajudar els joves esportistes a adquirir valors sòlids, tant en els

Pàgina principal del curs On Line "Esports i valors en edat escolar".

■ **QUADRE 2.**
Continguts del curs On Line "Esport i valors en edat escolar".

Bloc teòric	Bloc temàtic
<ul style="list-style-type: none"> ■ L'esport escolar en un nou món. ■ Els valors de l'esport. ■ Assumint responsabilitats. ■ Condicions necessàries per potenciar els valors en la pràctica esportiva. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ <i>Fair Play</i>. ■ Família. ■ Gènere. ■ Mitjans de comunicació. ■ Competició. ■ Paper dels monitors/es. Salut i prevenció de conductes de risc.

aspectes més individuals com en els conviviais.

Els objectius del curs es recullen en els punts següents:

- Identificar l'esport escolar com un mitjà idoni per a l'educació en valors.
- Reconèixer els valors individuals i grups que han de desenvolupar-se vinculats a l'esport en edat escolar.
- Conèixer els diversos instruments que faciliten la creació d'activitats enfocades a l'educació en valors.
- Simular situacions conflictives en l'esport en edat escolar i la manera d'actuar davant d'aquestes per ser capaços de reconduir els conflictes cap al diàleg i la comprensió mútua.
- Proporcionar recursos per potenciar la implicació de les famílies com a col·laboradores del procés educatiu dels nois i noies.

- Adquirir estratègies pedagògiques perquè el respecte, la responsabilitat i l'autonomia es converteixin en els eixos fonamentals de la intervenció educativa a través de l'esport en edat escolar.

Els continguts del curs estan dividits en un bloc teòric i un bloc de temes específics. En el *quadre 2* presentem la distribució d'aquests continguts.

Consideracions finals

Les reflexions aportades i les propostes descrites en l'article ens mostren de quina forma les TIC poden constituir una veritable eina per a l'educació en valors a l'esport. Tot i així, caldria analitzar i valorar l'impacte de l'aplicació dels tres projectes presentats, per tal de constatar l'afirmació anterior, fet que en aquests moments no és possible perquè es troben en fase d'implementació.

Malgrat tot, en les propostes presentades, les TIC han estat utilitzades com un mitjà de suport als objectius plantejats, però en cap cas les TIC han estat una prioritat. Tampoc en cap moment les propostes pretenen substituir els aprenentatges que es puguin fer de manera presencial, sinó que simplement s'han exposat com a complement a d'altres tipus de propostes.

Bibliografia

- Bolívar, A. (1997). *La evaluación de valores y actitudes. Hacer Reforma*. Madrid: Alauda. Anaya.
- Camps, V. (1990). *Virtudes públicas*. Madrid: Espasa Calpe.
- Duart, J. M. (1999). Educar en valors per mitjà del web. A J. M. Duart i A. Sangrà, A. *Aprenentatge i virtualitat*. Barcelona: Proa-Ediuc.
- (2003). *Educar en valors als entorns virtuals d'aprenentatge: realitats i mites*. <http://www.uoc.edu/dt/20188/index.html> [23/09/2004].
- Heinemann, K. (2001). Els valors de l'esport. Una perspectiva sociològica. *Apunts. Educació Física i Esports* (64). Monogràfic "Humanisme a l'esport", 17-25
- Johnson Jr. H. C. (1992). Values at a Distance: Paradox and Promise. Abstract. *The American Journal of Distance Education* (vol. 6, núm. 1). http://www.ajde.com/Contents/vol6_1.htm [22/09/2004].
- Marqués, P. (1998). *Usos educativos de Internet (el tercer mundo). ¿Hacia un nuevo paradigma de la enseñanza?* <http://de-vey.uab.es/pmarques/usuariosred2.htm> [15/09/2004].